

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ЛОЇК ГАЛИНА БОГДАНІВНА

УДК 378: 379.85 (043.3)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

13.00.04 — теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця — 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Морська Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, кафедра англійської
філології, завідувач, м. Тернопіль.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Лозовецька Валентина Терентіївна,
Інститут професійно-технічної освіти Національна академія
педагогічних наук України, головний науковий співробітник
лабораторії професійної орієнтації і виховання, м. Київ.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Кадемія Майя Юхимівна
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
кафедра інноваційних та інформаційних технологій в освіті,
завідувач, м. Вінниця.

Захист відбудеться 20 травня о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою:

21100, м. Вінниця, вул.Острозького, 32, корп. №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розіслано 18 квітня 2014 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток суспільства в Україні і за кордоном зумовлює нові підвищені вимоги щодо підготовки фахівців, особливо щодо формування їхньої професійної компетентності. Це, зокрема, стосується й менеджерів туризму (закон України «Про туризм» від 23 травня 2013 року), оскільки він є тим фахівцем, який має розв'язувати проблеми підвищення продуктивності праці й ефективності, конкурентоспроможності туристичного підприємства, здатний сприяти інтеграції України у європейську спільноту. Його діяльність позитивно впливає на економіку держави, її культурний розвиток, патріотичне виховання молоді.

Туризм набуває значного поширення й на теренах України. Значна кількість зарубіжних туристів відвідує Україну з метою ознайомлення з нашою країною, її славетною історією, пам'ятками старовини. А це потребує кваліфікованих фахівців туристичної галузі. У Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 роки зазначено про потребу в удосконаленні чинної системи підготовки й підвищення кваліфікації кадрів для народного господарства, які пов'язані з туризмом, з метою забезпечення розвитку туристичної галузі відповідно до міжнародних стандартів.

Туристична галузь усе більше використовує сучасні досягнення науки й техніки. Активне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у діяльність туристичних підприємств є необхідною умовою їхньої успішної роботи, оскільки це позначається на ефективності управлінських рішень у цій сфері. ІКТ сприяють значному зростанню продуктивності у сфері послуг, зокрема, і в туристичній галузі. Гальмівним чинником для швидкого та якісного розвитку туризму є низька інформаційна компетентність працівників цієї сфери та недостатнє технічне забезпечення. Саме тому питання розвитку ІКТ у туризмі є актуальним для туристичних фірм в умовах глобалізації економіки. Навчальні плани і програми ВНЗ зазвичай створюють сприятливі умови для виникнення нової формації працівників сфери туризму, однак залишається проблема недостатнього рівня забезпечення інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Аналіз досліджень вітчизняних науковців з проблем підготовки працівників сфери туризму в Україні і за кордоном показав, що таку проблему вивчали за декількома напрямками: філософію туризму досліджували В. Антоненко, І. Зязюн; стандартизацію туристської освіти вивчала Н. Фоменко; теоретичні аспекти та практичні результати підготовки фахівців туристичної галузі досліджували В. Абрамов, Н. Закордонець, Ю. Земліна, Л. Польова, Л. Савчук, Л. Сакун, М. Скрипник, В. Федорченко, Г. Цехмістрова та ін.; концепцію моделі професійної компетентності як головної передумови становлення сучасного фахівця нової генерації сфери туризму обґрунтовували В. Лозовецька, І. Ткачівська, В. Шафранський; використовувати засоби ІКТ у підготовці фахівців досліджували Б. Гершунський, Р. Гуревич, С. Даньшева, Л. Дубчак, Ю. Жук, Н. Івлієва, М. Кадемія, Г. Кедрович, В. Кудін, І. Кузнецова, І. Ланцев, Л. Морська, Є. Машбиць, О. Микитюк, Л. Романишина, С. Сисоева, М. Скопень та ін. Проте практично відсутні праці з формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з цієї проблеми дає змогу виділити низку суперечностей між необхідністю забезпечення туристичної галузі кваліфікованими працівниками з відповідною освітою та їхньою наявною кількістю; потребою в інформаційно грамотних фахівцях та практичним рівнем їхньої готовності до роботи в інформаційному середовищі; потребою у проектній технології й готовністю до її використання випускниками; активізацією самостійної пізнавальної діяльності та недостатньою модернізацією навчального процесу з використанням засобів ІКТ у вищих навчальних закладах.

Актуальність проблеми, її важливість для розв'язання науково-практичних завдань розвитку туристичної галузі в Україні, наявні суперечності зумовили вибір теми дослідження *"Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій"*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою тематичного плану наукових досліджень Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з проблеми "Організація навчально-творчої діяльності з використання сучасних освітніх, педагогічних та інформаційних технологій у системі неперервної освіти" (№ 0196U012548), затверджена вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 2 від 15.09.2011 р.) й узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25.10.2011 р.).

Мета дослідження – визначити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій та розробити модель їхньої реалізації.

Гіпотеза дослідження – професійна компетентність майбутніх менеджерів туризму підвищиться за таких педагогічних умов: актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій; використання проектної технології для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму; впровадження програмованого навчання у процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів туризму; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність, структуру й особливості професійної компетентності, її компоненти, стан сформованості в майбутніх менеджерів туризму.

2. Дослідити критерії та показники рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму в інформаційному середовищі з використанням проектної технології.

3. Визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій та розробити модель їхньої реалізації.

4. Укласти методичні рекомендації, щодо застосування ІКТ у підготовці майбутніх менеджерів туризму.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх менеджерів туризму.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій та модель їхньої реалізації.

Для розв'язання завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, систематизація, порівняння, моделювання та узагальнення для опрацювання наукових джерел, визначення сутності та особливостей професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму, побудови її моделі; *емпіричні* – спостереження, анкетування, опитування, педагогічний експеримент, вивчення результатів дослідження, які забезпечили визначення стану проблеми на практиці та вплив педагогічних умов на рівень сформованості професійної компетентності фахівців; *математичні* – кількісна обробка результатів педагогічного експерименту з використанням критерію Фішера.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* теоретично обґрунтовано й визначено сукупність педагогічних умов, реалізація яких сприяла сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ (актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ; використання проектної технології для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму; упровадження програмованого навчання у процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів туризму; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів), та розроблено модель їхньої реалізації з такими блоками: концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний, результативно-аналітичний;

– *уточнено* критерії (уміння здійснювати пошук і обробку інформації, прояв мотивації до використання ІКТ, розуміння принципів роботи з використанням ІКТ, можливостей і обмежень технічних пристроїв, вміння класифікувати задачі за типами та їх розв'язувати) та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів засобами ІКТ (високий, середній, задовільний, низький);

– *удосконалено* компоненти формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ (когнітивний, ціннісно-мотиваційний, техніко-технологічний та оцінний);

– *отримав подальший розвиток* зміст понять, уведених у науковий обіг у працях вітчизняних і зарубіжних учених: "професійна компетентність майбутніх менеджерів туризму", "засоби інформаційно-комунікаційних технологій", "готовність до професійної діяльності в інформаційному середовищі".

Практичне значення одержаних результатів: розроблено й упроваджені у практику роботи вищих навчальних закладів методичні рекомендації для викладачів щодо підготовки майбутніх менеджерів туризму ("Методичні рекомендації щодо впровадження проектної технології у підготовку майбутніх менеджерів туризму" та "Лабораторний практикум з дисципліни «Інформаційні системи і технології в туризмі»"), що пройшли апробацію у вищих навчальних закладах України. Матеріали методичних рекомендацій можуть бути використані в підготовці фахівців інших

спеціальностей з метою підвищення ефективності використання ІКТ у формуванні їхньої професійної компетентності.

Обґрунтовані в дослідженні результати **впроваджено** у практику навчально-виховного процесу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 243 від 3 квітня 2013 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 262 від 5 березня 2013 року), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 567 від 11 січня 2013 р.), Відокремленого підрозділу Львівської філії Київського національного університету культури і мистецтва (довідка № 1107 від 13 травня 2013р.).

Апробація результатів дослідження відбувалася на міжнародних науково-практичних конференціях: "Найновітє постиження на європейската наука. (София , 2012р.), "21 век: фундаментальная наука и технологии (Москва, 2012г.), "Materiały IX międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji: naukowa myśl informacyjnej powieki-2013 Pedagogiczne nauki (Польша, 2013 р.), "Научный прогресс на рубеже тысячелетий (Чехия, 2013г.), інтернет-конференції "Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку" (Київ, 2013 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 17 наукових публікаціях (10 статей, з них 9 опубліковано у фахових журналах України, 1 у закордонному виданні; 5 у збірниках матеріалів конференцій, 2 методичні рекомендації).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел – 254 назви, з них 12 – іноземними мовами. Загальний обсяг дисертації – 200 сторінок друкованого тексту, основний текст – 155 сторінок. Робота містить 13 таблиць (на 12 сторінках), 23 рисунки (на 21 сторінках), 6 додатків (на 14 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету, гіпотезу і завдання, визначено об'єкт, предмет, методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну одержаних результатів, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження у практику роботи вищих навчальних закладів.

У **першому розділі** – **«Професійна компетентність майбутніх менеджерів туризму як психолого-педагогічна проблема»** – розглянуто характеристики дефініцій дослідження, організацію сфери туристичних послуг, інноваційні технології та стан сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму.

Туризм нині – це глобальний комп'ютеризований бізнес, у якому беруть участь великі авіакомпанії, готелі та туристичні корпорації всього світу. Активне впровадження сучасних ІКТ у діяльність туристичних підприємств є необхідною умовою їхньої успішної роботи, оскільки точність, надійність, оперативність і висока швидкість опрацювання та передавання інформації визначає ефективність управлінських рішень у цій сфері (В. Тихомирова). Найбільш поширеними комп'ютерними системами є Amadeus, Worldspan, Galileo.

Упровадження інформаційних технологій у туристську індустрію відбувалося в кілька етапів: «Створення баз даних»; «Інформаційні системи управління»; «Системи стратегічної інформації»; «Етап мереж». Це сприяло тому, що ІКТ стали важливим

інструментом у діяльності всіх організацій туризму (С. Бистрянцев, Г. Скопень) та завдяки низці переваг дають змогу активізувати й ефективно використовувати інформаційні ресурси суспільства, забезпечують значну економію інших видів ресурсів: сировини, енергії, корисних копалин, матеріалів і устаткування, людських ресурсів, соціального часу (Г. Скопень).

Дослідники з підготовки фахівців для галузі туризму за кордоном (США, Франція, Німеччина, Росія) зазначають про те, що рівень професійної підготовки фахівців для галузі туризму залежить від специфічних рис конкретної країни: історичних і природних передумов, ментальності населення, соціально-економічного розвитку (В. Андріюк, О. Дмитрук, Д. Єрмилова, В. Квартальнов, Л. Кнодель, А. Конох, С. Старовойт, Н. Фоменко та ін.).

Туристичний менеджмент – це особлива, порівняно відокремлена діяльність, цілеспрямований вплив на працівників, управління та координацію операцій туристичних фірм (підприємств) в умовах ринку для досягнення певної мети – одержання прибутку (Мілан Желени). Туристичний менеджмент підпорядкований зовнішнім і внутрішнім його змінним. Головними внутрішніми змінними в туристичній фірмі є цілі, структура, завдання, технології та люди. Усі ці змінні залежні одна від іншої та перебувають у певній субординації. Зовнішні змінні містять такі елементи, як споживачі, конкуренти, державні заклади (інституції), фінансові організації, джерела трудових ресурсів, туристичні ресурси тощо (М. Жукова).

Менеджери туризму виконують завдання з реалізації певного туристичного продукту. Туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (закон України “Про туризм” від 23 травня 2013 року). Завданням менеджера туризму є вирішення проблеми підвищення продуктивності праці та ефективності, конкурентоспроможності туристичного підприємства, вивчення назрілих проблем надання та виконання туристичних послуг, проектування системи управління, яка забезпечила б успіх і реалізацію цього через людей та для людей (D. McClelland, T. Baum, F. Berger, M. Corset, V. Manesh).

Забезпечення готовності менеджерів туризму до майбутньої професійної діяльності є одним із завдань ВНЗ. Виокремлюють три аспекти підготовки фахівців, які важливі для будь-якої сфери туризму: фундаментальне навчання; технічне навчання; особисті здібності (Л. Сакун). Компетентність, за визначенням експертів програми «DeSeCo», є здатністю успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати завдання, тобто вона є поєднанням відповідних знань і здібностей, що дають підставу обґрунтовано свідчити про цю сферу й ефективно діяти в ній (В. Раєвський, А. Хуторської). Забезпечити компетентність менеджера туризму можливо за наявності професійно важливих якостей, які охоплюють елементи кваліфікації та психофізичні властивості людини: практичний керівник, учений керівник, керівник-консультант.

Менеджер туризму має володіти певною сукупністю компетенцій, що визначає його професійну компетентність. Під компетенцією розуміють набір моделей професійної поведінки, яку працівник має використовувати в рамках своєї посади, щоб компетентно виконувати свої завдання і функції (І. Бузько, О. Вартанова, Г. Надьон).

Вирішальними у професійній діяльності менеджера туризму є ключові компетенції, які визначають готовність до життя та праці. Їх можна репрезентувати у вигляді таких груп: *політичні та соціальні; культурологічні; комунікативні; інформативні* (М. Вієвська, Л. Красовська).

У структурі інформаційної компетентності наявні такі компоненти: *когнітивний*, що передбачає обробку інформації за мікрокогнітивними актами; *ціннісно-мотиваційний*, що полягає у створенні умов, які сприяють входженню особистості у світ цінностей, і характеризує ступінь мотиваційних спонукань людини, що впливають на ставлення індивідів до роботи і до життя загалом; *техніко-технологічний*, який передбачає розуміння принципів роботи, можливостей та обмежень технічних пристроїв, призначених для автоматизованого пошуку й опрацювання інформації. Під час здійснення діяльності, пов'язаної з пошуком, опрацюванням і зберіганням інформації, менеджер туризму реалізує такі функції: пізнавальну, комунікативну, адаптивну, нормативну, оцінну, розвивальну, рефлексивну (С. Тришина). З урахуванням наведених функцій інформаційної діяльності компонентний склад такої компетентності є сукупністю компетенцій: інформаційно-пошукової; інформаційно-аналітичної; інформаційно-комунікативної; інформаційної; інформаційно-оцінної (рефлексивна); інформаційно-етичної та інформаційно-правової; інформаційно-екологічної.

Вивчення психологічної, педагогічної та спеціальної літератури виявило низку особливостей діяльності менеджерів туризму: знання, вміння та навички організації роботи в туристичній галузі; особисті якості менеджера туризму (лідерські, вольові, інтелектуальні, моральні, уміння стратегічного планування й управління туристичним підприємством, координацією інтеграції всіх його підрозділів). Зазначені якості менеджера дають змогу враховувати ті ключові позиції, що пов'язані зі стрімким розвитком інформаційних технологій: пошук інформаційних технологій; дослідження можливостей інформаційних технологій; аналіз змін продуктивності праці в діяльності організації за рахунок упровадження ІКТ.

Забезпечити такі процеси можна завдяки використанню таких засобів ІКТ, як: електронний підручник; мультимедійна система; експертна система; система автоматизованого проектування; електронний бібліотечний каталог; банк даних, база даних; локальні та розподільчі (глобальні) обчислювальні системи; електронна пошта; електронна дошка оголошень; система телеконференцій; настільна електронна типографія та інші (М. Лукашук).

Дослідження головних проблем туристичних фірм України, які розглянули науковці, дають підстави стверджувати про: слабкі комунікації; недостатній рівень підготовки менеджерів з ІКТ та їх низьку інформаційну грамотність; недостатню кваліфікованість персоналу, відсутність фахівців зі спеціальною освітою (С. Мельниченко).

З метою визначення стану сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму був проведений констатувальний етап дослідження (2008-2010 рр.). У дослідженні брали участь 385 майбутніх менеджерів туризму ВНЗ України. Для одержання достовірних даних про початковий рівень володіння ПК використовували метод самооцінки та експертної оцінки. Експертами були викладачі, стаж роботи яких понад десять років.

Виокремлюють три критерії сформованості професійної компетентності менеджерів туризму засобами ІКТ: ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, вивчення фахових дисциплін (ціннісно-мотиваційний компонент); спрямованість на виконання навчальних завдань (когнітивний компонент); компетентність (техніко-технологічний компонент). Для кожного з критеріїв визначено сукупність показників, що їх характеризують. Кількісне визначення коефіцієнта володіння уміннями роботи з ПК виконано за формулою В. Безпалька. Аналіз професійної діяльності менеджерів туризму свідчить, що вони мають недостатній рівень знань, умінь і навичок роботи з програмами MS Outlook, MS Access і MS Excel та умінь виконувати інформаційно-аналітичну управлінську діяльність, не володіють засобами створення веб-сторінок, мають проблеми в роботі з інформаційними системами менеджменту та виконання комунікативної діяльності з використанням телекомунікаційних засобів (В. Лозовецька, Н. Фоменко).

У другому розділі – «Обґрунтування і реалізація педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій та моделі їх реалізації» – розглянуто питання про критерії і показники готовності майбутніх менеджерів туризму до професійної діяльності, педагогічні умови формування їхньої професійної компетентності засобами ІКТ та модель процесу, подано експериментальну програму дослідження, результати та їхній аналіз.

У процесі визначення критеріїв і показників сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму враховано визначені на констатувальному етапі дослідження компоненти (когнітивний, ціннісно-мотиваційний, техніко-технологічний), що доповнені оцінним компонентом, оскільки визначалася відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним зразкам. Суть оцінного компонента полягає в самооцінці професійної підготовки та відповідності її оптимальним професійним зразкам.

Сформованість кожного компонента вимірювали та оцінювали за такими критеріями: *когнітивний компонент* – критерії: уміння виконувати пошук та опрацювання інформації; показники: ступінь розвитку дій щодо пошуку та опрацювання інформації; розуміння значущості вивчення фахових дисциплін з використанням ІКТ; володіння навичками самостійної навчально-пізнавальної діяльності; *ціннісно-мотиваційний компонент* – критерії: прояв мотивації до використання ІКТ; показники: розвиненість інтересу до одержання знань з фахових дисциплін засобами ІКТ; уміння застосовувати знання на практиці; *техніко-технологічний компонент* – критерії: розуміння принципів роботи з використанням ІКТ, можливостей та обмежень технічних пристроїв, уміння класифікувати задачі за типами та їх розв'язувати; показники: знання принципів роботи з технічними пристроями, знання відмінностей між автоматизованими й автоматичними інформаційними процесами, уміння вибирати певний технічний засіб. *Оцінний компонент* (критерії: відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним зразкам) був прийнятий як усереднені значення всіх визначених компонентів.

Загальні рівні професійної готовності студентів за напрямом «Міжнародний туризм», «Готельно-ресторанний бізнес», за сформованістю інтегральних показників

та їхніх складових, які оцінювали різними методами і засобами діагностики, визначали за такими узагальненими характерними ознаками якості і діапазонами балів:

високий рівень – функції і завдання студенти виконували цілком правильно й самостійно, можливі незначні помилки, інтерес до майбутньої професії та професійно важливі якості проявлялися яскраво;

середній рівень – функції і завдання виконували загалом правильно, але зі значними помилками, інтерес до майбутньої професії та професійно важливі якості проявлялися достатньо повно, але навчання періодично вимагало допомоги або спонукання викладачів;

задовільний рівень – функції і завдання виконували зі значною кількістю недоліків, але мінімальні вимоги задовольнялися, інтерес до майбутньої професії та професійно важливі якості проявлялися слабо, навчання вимагало спонукання й постійної допомоги викладачів;

низький рівень – виконання функцій і завдань не задовольняло мінімальні вимоги, бракувало інтересу до майбутньої професії, професійно важливі якості проявлялися надзвичайно слабо.

Якість підготовки майбутніх менеджерів туризму залежить від педагогічних умов, які досліджували. Науковці виділяють термін “педагогічна умова” як певну обставину чи обстановку, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості (А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий).

Педагогічна умова – *актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ* – була реалізована з урахуванням двох чинників: природні здібності та мотивація до навчання. Професійна підготовка, як і всяка навчальна діяльність студента, так само пов’язана з його мотивацією (Б. Ломов). Мотивація спонукає людину до тієї чи іншої діяльності, є однією з фундаментальних психолого-педагогічних проблем (С. Столбецька, Д. Аширов, Н. Бордовська, В. Ковальов, К. Платонов). Бачення поняття “мотив” у вчених різне: від психічного явища, що спонукає до дії, до усвідомлюваної причини, від якої залежить вибір дій і вчинків особистості.

Для виявлення сформованості професійної мотивації менеджерів туризму під час вивчення навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в туризмі» було проведено анкетування, що дало змогу дійти такого висновку: професійна мотивація майбутнього менеджера туризму є інтегральним процесом діяльності фахівця, який стимулює професійне самовдосконалення, саморозвиток емоційних і волевих якостей, набуття нових професійних знань, умінь і навичок, що, в свою чергу, дає змогу виконувати ініціативні, творчі дії, не відчуваючи невпевненості за свої рішення та їхні наслідки.

З метою підвищення професійної мотивації вжито таких заходів:

1. Зустріч з роботодавцями, які ознайолювали студентів з вимогами до менеджерів туризму, можливостями працевлаштування.

2. Зустрічі з менеджерами провідних туристичних агентств, на яких розглядали питання про особливості й завдання діяльності менеджерів туризму (ТРАЙДЕНТхіт (мережа туристичних агенцій), фірма «Пілігрим», турфірма «Джумейра»).

3. Виконання індивідуальних науково - дослідних завдань зі специфіки роботи фахівців туристських спеціальностей («Особливості менеджменту готельного бізнесу»),

«Розвиток міжнародного менеджменту у Швейцарії», «Спортивний менеджмент і відпочинок в Україні» та інші)

Наступна педагогічна умова – *використання проектної технології для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму*. Її реалізація зумовлена тим, що в навчальному закладі потрібно готувати студентів до життя в суспільстві, що ґрунтується на інформаційних технологіях, та формувати в них навички фахівця XXI ст.: вміння вирішувати проблеми, працювати в команді, керувати проектами, творчо ставитися до вирішення завдань та проблем, уміння оперувати значними обсягами інформації, здобувати знання, а не лише відтворювати їх, тощо.

Значний вплив на вибір технології мали підходи до інноваційного педагогічного проекту (Д. Біда). У плані формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму використано можливість об'єднати структуру інноваційного педагогічного проекту з проектною технологією. Суть проектної технології полягає у стимулюванні інтересу студентів до певних проблем та процесу їхнього розв'язання. Успішну реалізацію проектної технології забезпечують: створенням стимулюючого енергоінформаційного простору (предметного, соціокультурного, освітнього) для розвитку потенціальних можливостей дитини, її внутрішнього світу; організацією різноманітних видів діяльності як умови самореалізації кожного студента (соціально-комунікативної, суспільно-корисної, ігрової, фізично-оздоровчої, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, художньо-естетичної, науково-технічної та інших); створенням атмосфери продуктивного спілкування для соціального розвитку студентів, формуванням позитивної "Я-концепції", культури діалогу; психолого-педагогічною підтримкою розв'язання студентами своїх проблем, допомогою їм у самопізнанні, самооцінці, самовизначенні та самоактуалізації (С. Сисоєва).

У підвищенні професійної майстерності, проектної культури педагогічних кадрів викладач є основною рушійною силою в реалізації кожного проекту, він усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне та професіональне зростання (Л. Кіктенко, О. Пехота, М. Чобітько).

Проектна технологія орієнтована передусім на самостійну діяльність – індивідуальну, парну або групову, яку студенти виконують упродовж визначеного відрізка часу. Вона передбачає розв'язання студентом визначеної проблеми, що потребує, по-перше, використання різноманітних методів, засобів навчання, а по-друге, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості (С. Сисоєва).

Враховано завдання, проектної технології, зокрема, треба не лише передати студентам певні знання, а й навчити здобувати ці знання самостійно, вміти їх застосовувати для розв'язання завдань; забезпечити вироблення у студента комунікативних навичок; розширити коло спілкування; навчити користуватися дослідницькими прийомами (М. Чобітько).

До умов успішної реалізації проектної технології належать такі: створення стимулюючого енергоінформаційного простору; організація різноманітних видів діяльності; створення атмосфери продуктивного спілкування; психолого-педагогічна підтримка розв'язання студентами своїх проблем; підвищення професійної майстерності, проективної культури педагогічних кадрів (М. Чобітько). Використано такі види проектів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані.

Ця технологія є одним з можливих способів реалізації проблемного методу навчання (А. Осмолівський, Л. Василенко).. Методику «Intel «Навчання для майбутнього», яка ґрунтується на методі проєктів, покладено за основу роботи зі студентами з навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в туризмі». До концептуальних засад програми Intel «Навчання для майбутнього» належать такі: ефективне використання ІКТ у навчальному процесі; проєктна методика на основі самостійної дослідницько-пошукової діяльності студентів; практична спрямованість знань та навичок студентів; розвиток навичок, які сприяють підвищенню конкурентоздатності студентів на ринку праці (Н. Морзе, Н. Дементієвська).

З урахуванням цих концептуальних положень та таксономію Блума (визначення рівнів освітніх цілей), розробили програму навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в туризмі» використовуючи роботу в групах. Робота над проєктом розрахована на самостійну (індивідуальну, групову, парну) діяльність студентів, яку виконували у визначений період часу. Студенти у групах виступали в ролях «дослідників», «аналітиків», «практиків», «винахідників». За результатами проєкту створювали портфоліо й одержували практичні навички, які вони зможуть використати у своїй професійній діяльності. Студенти оформляли результати роботи над проєктом у вигляді презентації, публікації та Web-сторінки.

Педагогічна умова – *впровадження програмованого навчання у процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів туризму* – ґрунтувалася на ідеї формування структури навчального матеріалу, його змісту й обсягу на елементах інформації. Зміст кожної теми був поділений на окремі, логічно завершені елементи інформації. Ці елементи розміщували у певній послідовності, що визначено логікою навчального змісту. Якщо студент виконав певні навчальні дії, спрямовані на засвоєння даного елемента, йому пропонували питання, на яке він повинен відповідати. У разі правильної відповіді йому дозволяли вивчати наступний елемент інформації. Якщо вибір відповіді був неправильним, студенту пропонували ще попрацювати над цим елементом або звернутися до таких джерел інформації, як підручник, додаткова література.

Окремим видом програмованого навчання є навчання із застосуванням алгоритмів. Головними засадами такого навчання є певні моделі мисленнєвих процесів або певні послідовності розумових дій, що забезпечують успішне вирішення навчальних завдань.

Педагогічну умову – *активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів* – розглянуто як окрему задачу викладача, при цьому увага зверталася на необхідність формування у студентів навичок та умінь двох типів: специфічних (інформаційних) і загальних, що характерні для фахівців усіх напрямів підготовки (Ш. Бахтіярова, С. Кашин, В. Козаков, В. Кудіна). Самостійна пізнавальна діяльність студентів була використана як засіб для глибокого та міцного засвоєння основних знань, формування умінь і навичок; як допомога для вироблення самостійності та активності особистості в процесі пізнання; фундамент формування звички до регулярного поповнення й поновлення знань з предмета, готовності до самоосвіти. При впровадженні цієї умови було використано її функції: виховну, розвивальну, організуючу, самоконтролюючу.

Для забезпечення ефективності навчального процесу використано метод моделювання (Ю. Бабанський, Т. Ільїна, Н. Новік). Під час розроблення моделі

враховано певні специфічні вимоги: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність.

У моделі (рис.1) виділено такі блоки:

Концептуально-цільовий блок охоплює мету, принципи, зміст компетенцій майбутніх фахівців туристичної галузі, виявлення їхніх структурних компонентів, закономірності процесу. До його завдань належать: дослідження змісту компетентностей майбутніх фахівців туристичної галузі, виявлення їхніх структурних компонентів, критеріїв і показників сформованості; закономірності залежності результатів від цілей, змісту і технологій навчання; рівня взаємодії педагога і студентів; структури, змісту, обсягу вимог до молодого фахівця.

Організаційно-змістовий блок відображає етапи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ. Під час розроблення змісту навчання використано принцип міжпредметної інтеграції загальнотеоретичних, підходів, педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів, професійно орієнтованих дисциплін, виокремлено інформатичну компетентність як сукупність компетенцій (інформаційно-пошукова; інформаційно-аналітична; інформаційно-комунікативна; інформаційна щодо збереження інформації; інформаційно-оцінна; інформаційно-етична та інформаційно-правова; інформаційно-екологічна).

Процесуально-технологічний блок містить етапи, форми, методи і засоби навчання (зокрема, методи: проблемний, ігровий, мозкового штурму, проєктів, професійної спрямованості, тренінги, комп'ютерне спілкування, моделювання професійної діяльності; засоби навчання: комп'ютерне тестування, електронні підручники, мультимедійні презентації, Інтернет-ресурси, електронний сайт; форми навчання: лекції, практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота, студентська науково-дослідна робота, дистанційне навчання).

Результативно-аналітичний блок охоплює компоненти сформованості фахової компетентності майбутніх менеджерів туризму, критерії, показники для кожного компонента та рівні готовності майбутніх менеджерів туризму до використання ІКТ у професійній діяльності (високий, середній, задовільний, низький). Педагогічний експеримент виконували впродовж 2008-2013 років у три етапи: констатувальний, формувальний і заключний..

На етапі формувального експерименту (2011-2012 рр.), який виконували на базі Відокремленого підрозділу Львівської філії Київського національного університету культури і мистецтва, студенти були розподілені на контрольну (41 студент) й експериментальну (42 студенти) групи. У контрольній групі (КГ) навчальний процес відбувався за традиційною методикою без застосування додаткових чинників. У експериментальній групі (ЕГ) у навчальний процес були впроваджені педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму та модель їхньої реалізації.

Рис.1. Модель реалізації педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Головним завданням цього етапу було сформувати професійну компетентність майбутніх менеджерів туризму. Забезпечення ефективності процесу виконували упровадженням моделі та педагогічних умов такої підготовки. Експеримент тривав під час вивчення навчальних дисциплін «Інформатика і комп'ютерна техніка», «Інформаційні системи і технології в туризмі», «Інформаційні технології в готельному та ресторанному бізнесі», «Інноваційні технології в туризмі».

Узагальнені результати сформованості всіх компонентів професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму на етапі вхідного й підсумкового контролю були систематизовано та відображено в таблиці 1.

За період експерименту простежувалась позитивна динаміка в рівнях сформованості професійної компетентності студентів експериментальної групи.

Таблиця 1.

Рівні професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму

Гр... і КС	ЕК	Цифрові показники сформованості рівнів професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму								СП
		Високий		Середній		Задовільний		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ 41 ст.	ВК	2	4,88	15	36,58	20	48,78	4	9,76	3,37
	ПК	4	9,76	17	41,46	20	48,78	0	0	3,61
ЕГ 42 ст.	ВК	1	2,38	16	38,10	21	50,00	4	9,52	3,33
	ПК	18	42,86	12	28,57	12	28,57	0	0	4,14

Порівняльний аналіз узагальнених результатів показав:

1. За результатами вхідного контролю середній показник (СП) професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму, які навчалися в контрольних та експериментальних групах був близьким за значенням: 3,37 бала – в КГ і 3,33 бала в ЕГ, що свідчить про рівноцінність груп, які брали участь в експерименті.

2. Порівняння показників сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму на етапах вхідного та підсумкового контролю засвідчує ефективність запропонованої експериментальної методики. Результати виконаного дослідження показали ефективність експериментальної методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму.

ВИСНОВКИ

Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму теоретично обґрунтовано і практично досліджено шляхом використання педагогічних умов такого процесу. Результати дослідження дали змогу дійти таких загальних висновків.

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури дав підстави виділити педагогічні підходи науковців до сутності феномена "професійна компетентність менеджера туризму", під якою розуміють сукупність знань, умінь і навичок, його особистісних

якостей, що забезпечує організацію, стратегічне управління і планування туристичним підприємством, координацію інтеграції всіх його підрозділів. Сучасна підготовка майбутніх менеджерів туризму забезпечується сформованістю компонентів: когнітивного (обробка інформації на основі мікрокогнітивних актів); ціннісно-мотиваційного (створення умов, що сприяють входженню особистості у світ цінностей, і характеризує ступінь мотиваційних спонукань людини); техніко-технологічного (розуміння принципів роботи, можливостей і обмежень технічних пристроїв, призначених для автоматизованого пошуку та обробки інформації), оцінного (оцінювання і самооцінювання). До особливостей підготовки майбутніх менеджерів туризму належать: здатність вирішувати проблеми підвищення продуктивності праці та ефективності, конкурентоспроможності туристичного підприємства; вміння вивчати проблеми з надання та виконання туристичних послуг; володіння вміннями проектувати системи управління, що забезпечили б успіх і реалізацію цього через людей та для людей.

Результати констатувального етапу показали рівні готовності майбутніх менеджерів туризму до роботи в інформаційному середовищі: із загальної кількості респондентів 58,5 % володіють основами ІКТ на середньому рівні, 21,8 % – на достатньому рівні, 11,2 % – на низькому рівні, а на високому рівні – тільки 8,5 % студентів. Проблема формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму є ще недостатньо дослідженою в педагогічній теорії та практиці й потребує вивчення шляхом упровадження педагогічних умов формування такої компетентності засобами найбільш сучасних ІКТ.

2. Виконаний теоретичний аналіз досліджуваної проблеми забезпечив узгодженість між компонентами, критеріями та показниками формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму: *когнітивний компонент* – через критерії: уміння виконувати пошук та опрацювання інформації; показники: ступінь розвитку дій виконувати пошук та опрацювання інформації; розуміння значущості вивчення фахових дисциплін з використанням ІКТ; володіння навичками самостійної навчально-пізнавальної діяльності; *ціннісно-мотиваційний компонент* – через критерії: прояв мотивації до використання ІКТ; показники: розвиненість інтересу до одержання знань з фахових дисциплін засобами ІКТ; уміння застосовувати знання на практиці; *техніко-технологічний компонент* – через критерії: розуміння принципів роботи з використанням ІКТ, можливостей та обмежень технічних пристроїв, уміння класифікувати задачі за типами та їх розв'язувати; показники: знання принципів роботи з технічними пристроями, знання відмінностей між автоматизованими й автоматичними інформаційними процесами, уміння обирати певний технічний засіб. *Оцінний компонент* – через відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним зразкам, прийнятий як усереднені значення всіх визначених компонентів. Виявленими рівнями результативності дослідження були: високий, достатній, середній і низький.

3. Для формування професійної компетентності важливе значення мають визначені і практично апробовані педагогічні умови. Керуючись особливостями підготовки менеджерів туризму, компонентами і критеріями, обрали такі педагогічні умови, як: актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій; використання проектної технології для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів

туризму; упровадження програмованого навчання у процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів туризму; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів. Доцільність використання саме таких педагогічних умов визначено характером досліджень, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними технологіями, та специфічними принципами, які притаманні проектній технології навчання.

4. На підставі опрацювання та аналізу психолого-педагогічних досліджень з питань формування компетентностей особистості, інноваційних технологій, ролі обчислювальної техніки та інформаційних технологій у навчально-виховному процесі автор було розробив, теоретично обґрунтував та перевіряв під час експерименту ефективність моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму із введенням в її структуру таких блоків: концептуально-цільового, організаційно-змістового, процесуально-технологічного, результативно-аналітичного, кожен з яких, має низку складових. Експериментом доведено, що в разі дотримання педагогічних умов ця модель дає змогу поліпшити ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туристичної галузі порівняно з класичною технологією навчання. Для їхньої реалізації було використано такі засоби інформаційно-комунікаційних технологій, як: мультимедійна система; експертна система; система автоматизованого проектування; електронний бібліотечний каталог; банк даних, база даних; електронна пошта; система телеконференцій; вебінари, програмований підручник.

Аналіз рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму після завершення формувального експерименту свідчить про якісні й кількісні зміни в позитивній динаміці досліджуваних компонентів такого процесу та загальну узгодженість компонентів.

Аналіз результатів дослідження свідчить про те, що навчальний процес став ефективним і доцільним за використання експериментальної методики. В ЕГ відбулися позитивні зміни в рівнях сформованості професійної компетентності: кількість студентів з високим рівнем сформованості професійної компетентності збільшилася на 40,48 %, на середньому – зменшилася на 9,53 %, на задовільному рівні простежувалося зменшення кількості студентів на 21,43 %, а на низькому – на 9,52 %. Відповідне математичне опрацювання результатів дослідження з використанням F- критерію Фішера підтвердило вірогідність таких змін.

Отже, результати дослідження засвідчують, що цілеспрямоване застосування запропонованих педагогічних умов підвищує ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туристичної галузі.

Виконане дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів такої підготовки. Подальші перспективи дослідження можуть бути пов'язані з розробленням системи підготовки майбутніх менеджерів туризму засобами ІКТ з використанням педагогічних технологій, вивченням процесу ефективної практичної підготовки до роботи в туристичних фірмах, використанням сучасних технологій у підготовці майбутніх менеджерів туризму.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лоїк Г. Б. Формування інформаційного світогляду сучасного студента як ознака руху до інформаційного суспільства / Г. Б. Лоїк // Вісник Львівського ун-ту імені Івана Франка. Серія педагогічна. – 2008. – Вип.23. – С.10-16.
2. Лоїк Г. Б. Роль викладача у формуванні особистості в умовах інформатизації освіти та розвитку інформаційного суспільства / Г. Б. Лоїк // Вісник Львівського ун-ту імені Івана Франка. Серія педагогічна. – 2009. – Вип.25. – С.35-42.
3. Лоїк Г. Б. Загальні засади підготовки менеджерів туризму з використанням інформаційних технологій / Г. Б. Лоїк // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип.589. – С.110-116.
4. Лоик Г. Б. Теоретические основы подготовки менеджеров туризма / Г.Б.Лоик // Современный научный вестник .- Москва, № 10.- 2012.- С.45-50
5. Лоїк Г. Б. Професійні та особистісні компетенції фахової підготовки менеджерів туризму./ Г.Б.Лоїк // Кривий Ріг .- Вип.36.- 2012.- С.250-256.
6. Лоїк Г. Б. Активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів як педагогічна умова формування фахової компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційних технологій / Г.Б.Лоїк// Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електр.наук. фак. Вид./ гол.ред. Діденко О.В.-2012.-Вип..5.-Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadps/2012_5/12lgbzit.pdf
7. Лоїк Г. Б. Актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційних технологій / Г. Б. Лоїк // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип.27. – С.106-109.
8. Лоїк Г. Б. Критерії і показники готовності майбутніх менеджерів туризму до професійної діяльності /Г.Б.Лоїк // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. /наук.ред. Руснак І.С.- Вип. 589. Педагогіка та психологія. — Чернівці : ЧНУ, 2012. — С. 110-116.
9. Лоїк Г. Б. Модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму / Г. Б. Лоїк // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2013. – Вип.647. – С.112-118.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Лоик Г. Б. Информатическая компетенция менеджеров туризма // Материали за VII международна научна практична конференция: Найновите постижения на европейската наука. - 17-25 юни 2012г. – София - 2012., том 9., С. 55-57.
11. Лоик Г. Б. Педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма средствами информационных технологий // Материали международной научно-практической конференции: 21 век: фундаментальная наука и технологии, 24-25 декабря 2012., Москва. - С.84-87.
12. Лоїк Г. Б. Використання проектної технології для формування фахової компетентності майбутніх менеджерів туризму // materiały ix międzynarodowej

naukowi-praktycznej konferencji: naukowa myśl informacyjnej powieki-2013 Pedagogiczne nauki., 07-15 marca 2013 roku., Volume 14., Przemysł, Nauka i studia, 2013., С.30-33.

13.Лоїк Г.Б. Шляхи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму // Зб.матер. міжнародної конференції: Научний прогресс на рубеже тисячелетий 27 мая – 5 июня, Чехия

14.Лоїк Г.Б. Компоненти, критерії та показники сформованості фахової компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційних технологій/ Г.Б.Лоїк// Зб. матер. Міжнародної наук.-практ. конференції: Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку.-Ч.3 Київ, 2013.- с.11-14

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації.

15. Loik Galyna Bogdanivna Model of shaping professional competence of future tourism managers: its experimental verification and efficiency/ Galyna Bogdanivna Loik//Приднестровский научный вестник.- № 6.- С.123-129.

16.Лоїк Г.Б. Методичні рекомендації щодо впровадження проектної технології у підготовку майбутніх менеджерів туризму – Львів: ВП ЛФ КНУКіМ,2009.- 104с..

17. Лоїк Г.Б. Лабораторний практикум з дисципліни « Інформаційні системи і технології в туризмі» - Львів: ВП ЛФ КНУКіМ, 2012. – 54 с.

АНОТАЦІЇ

Лоїк Галина Богданівна. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2014.

У дисертації охарактеризовано шляхи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють такому процесу: актуалізація мотивів професійного зростання майбутніх менеджерів туризму засобами інформаційно-комунікаційних технологій; використання проектної технології для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму; упровадження програмованого навчання у процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів туризму; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів. Ефективність процесу визначено за сформованістю компонентів: когнітивного, ціннісно-мотиваційного, техніко-технологічного та оцінювального. Розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму, складовими якої є блоки: концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний, результативно-аналітичний. Модель є дієвою за наявності педагогічних умов.

Ключові слова: майбутні менеджери туризму, професійна компетентність, компетенція, проектна технологія, педагогічні умови, компоненти, критерії, модель.

Лоик Галина Богдановна. Формирование профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма средствами информационно-коммуникационных технологий. Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования.- Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины, Винница, 2014.

В диссертации рассматривается проблема формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма, под которой понимают совокупность знаний, умений и навыков, его личностных качеств, которая обеспечивает организацию, стратегическое управление и планирование туристическим предприятием, координацию интеграции всех его подразделений . Современная подготовка будущих менеджеров туризма обеспечивается сформированностью компонентов: когнитивного (предусматривает обработку информации на основе микрокогнитивных актов); ценностно-мотивационного (заключается в создании условий, способствующих вхождению личности в мир ценностей и характеризует степень мотивационных побуждений человека) технико-технологического (предполагает понимание принципов работы, возможностей и ограничений технических устройств, предназначенных для автоматизированного поиска и обработки информации) и оценочного (предусматривает оценивание и самооценивание). К особенностям подготовки будущих менеджеров туризма относят: способность решать проблемы повышения производительности труда и эффективности, конкурентоспособности туристического предприятия, умение изучать назревшие проблемы по предоставлению и выполнению туристических услуг; способность владеть умениями проектирования системы управления, которая обеспечила бы успех и реализацию этого через людей и для людей.

Раскрыты на основе теоретического анализа компонентов критерии и показатели уровней сформированности профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма: когнитивный компонент – через критерии: умение осуществлять поиск и обработку информации; показатели: степень развития действий осуществлять поиск и обработку информации, понимание значимости изучения профессиональных дисциплин с использованием ИКТ; владение навыками самостоятельной учебно-познавательной деятельности; ценностно-мотивационный компонент - через критерии: проявление мотивации к использованию ИКТ; показатели: развитость интереса к получению знаний по специальным дисциплинам средствами ИКТ, умение применять знания на практике; технико-технологический компонент - через критерии: понимание принципов работы с использованием ИКТ, возможностей и ограничений технических устройств, умение классифицировать задачи по типам и их решать; показатели: знание принципов работы с техническими устройствами, знание различий между автоматизированными и автоматическими информационными процессами, умение выбирать техническое средство. Оценивающий компонент (соответствие процесса решения профессиональных задач оптимальным образцам) был принят как усредненные значения всех определенных компонентов. Выявленными уровнями исследования были: высокий, достаточный, средний и низкий.

Для формирования профессиональной компетентности были определены педагогические условия: актуализация мотивов профессионального роста будущих

менеджеров туризма средствами информационно-коммуникационных технологий, использование проектной технологии для формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма; применение программированного обучения в процесс формирования информационной компетентности будущих менеджеров туризма, активизация самостоятельной познавательной деятельности студентов.

Среди принципов программированного обучения были выбраны следующие: необходимость создания определенной иерархии управляющих устройств, учет кибернетической теории построения преобразователей информации (управляющих систем), пошаговая обучающая процедура при раскрытии и подачи учебного материала, индивидуальный темп и управления в обучении, использование специальных технических средств для подачи программируемых учебных материалов при изучении ряда дисциплин.

На основе авторского видения разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена эффективность модели формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров туризма с такими блоками: концептуально-целевой, организационно-содержательный, процессуально-технологический, результативно-аналитический. Каждый блок имеет свои составляющие. Доказано, что модель является эффективной при использовании педагогических условий. Для их реализации были использованы такие средства информационно-коммуникационных технологий: мультимедийная система; экспертная система, система автоматизированного проектирования, электронный библиотечный каталог; банк данных, база данных, электронная почта, система телеконференций; вебинары, программированный учебник.

Ключевые слова: будущие менеджеры туризма, профессиональная компетентность, компетенция, проектная технология, педагогические условия, компоненты, критерии, модель.

Loik Galyna Bogdanivna. Formation of professional competence of managers of tourism by means of information and communication technologies. - On the manuscript.

Thesis submitted for the Scientific degree of a candidate of Pedagogical Sciences the specialty 13.00.04 – theory and methods of professional training. Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynski, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2014.

The ways of professional competence formation in managers of tourism have been characterized in the dissertation. Defined and justified Pedagogical conditions contributing to the mentioned process have been defined and grounded: topicality of motifs for professional development of future tourism managers by means of information and communication technologies, the use of project technology for the formation of professional competence of tourism managers, the implementation of programmed instruction in the process of formation of information competence in future managers of tourism, activation of independent self-

study learning of students. The effectiveness of the process was determined by formation of the following components: cognitive, value-motivational, technical, technological and evaluative. The model of professional competence of tourism managers has been created, constituent components of which are: conceptual-targeted, organizational-content based, procedural-technological, and result-analytical. The model is effective under the implementation of the defined conditions.

Keywords: future tourism managers, professional competence, competence, project technology, pedagogical conditions, components, criteria, model.